

СÆР БÆРЗÆНДИ КА ХÆССУЙ, УОЙ АГАДÆ АЕНÆ ФЕЙЙАФГÆ НÆ ФÆУЙ!...

Иван КРЫЛОВ (1769-1844), финсæг: «Хеуарзундзийнадæ адæм сæ æрдзон искондæй рахæссунцæ. Е син сæ сабийбонтæй фæстæмæ унаффæ кæнуй сæ алли гъуддаги дæр. Æма еци нези фудæй ци рæдудтитæй фæссахъат унцæ, уони исраст кæнунæн ба алцæмгæйдæр хуæздæр мадзал – ци илгъаг менеугути уацари æнцæ, уонæбæл син ходæ, хормæ син сæ хæссæ...»

НОМЕРÆН

ХУÆРЗЕУГУТÆ – БÆГЪАТÆРТÆН

Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньяло фембалдæй, Украины зæнхæбæл сæрмагонд тугъдон операций архайгæй ка фæммард æй, еци тугъдонти бийнonti хæццæ.

Региони разамонæг хъæбæр хъонцгæнгæй ратæфирфæс кодта бæгъатæрти хæстæгутæ æма хуæнттæн.

Æма еци фембæлди рæстæг сæмæ равардта, æдзæрд тугъдонтæ сæ бæгъатæрдзийнади туххæй ци хуæрзеугутæй хуарзæнхæгонд æрцудæнцæ, уони – Æхсардзийнади ордентæ.

– Нæ адæми аккагдæр фурттæ, лæгдзийнадæй æнхæст æфсæддонтæ æма афицертæ æдзæрдæй ке фæммард æнцæ, еци уæззау хабар зин æй нæ республики алли цæрæгæн дæр. Æцæг тугъдонтæ, бæгъатæртæ равдистонцæ лæгдзийнадæ æма æхсарæ, сæ тугъдон ихæс кади хæццæ банхæст кодтонцæ, сæ цард равардтонцæ сæ адæм æма бæсти сæрбæлтау. Мах си сæрустур ан æма син сæ рохс нæмттæ, се 'скъуæлхтдзийнади на-мус æностаемæ нæ зæрдити хæсдзинан.

Республики Сæргълæууæг ма æ дзубандий фæббæрæг кодта: муниципалитетти разамундтæ æма Цæгат Иристони социалон службити размæ æвæрд ке ес ихæс, æдзæрд тугъдонти бийнонтæн аллихузи агъаз бакæнуни туххæй.

Æ тугъдон ихæс æнхæстгæнгæй, бæгъатæрдзийнадæ ке равдистонцæ, уой туххæй Уæрæсей Федераций Президенти бардзурдмæ гæсгæ хуарзæнхæгонд æрцудæнцæ:

– дæлболкъон Бичикати Фезул Автандили фурт (орден равардтонцæ æ идæдзæ бийнойнаг Галинæмæ);

– хестæр лейтенант Семенов Илья Сергейи фурт (орден равардтонцæ æ идæдзæ бийнойнаг Юлямæ);

– лейтенант Фроленко Александр Сергейи фурт (орден равардтонцæ æ мадæ Галинæмæ);

– ефрейтор Хасити Руслани фурт Роберт (орден равардтонцæ æ хуæрæ Ирмæмæ);

– ефрейтор Бестаути Роберти фурт Сæрмæт (орден равардтонцæ æ фидæ Робертмæ).

Нæ уацхæссæг

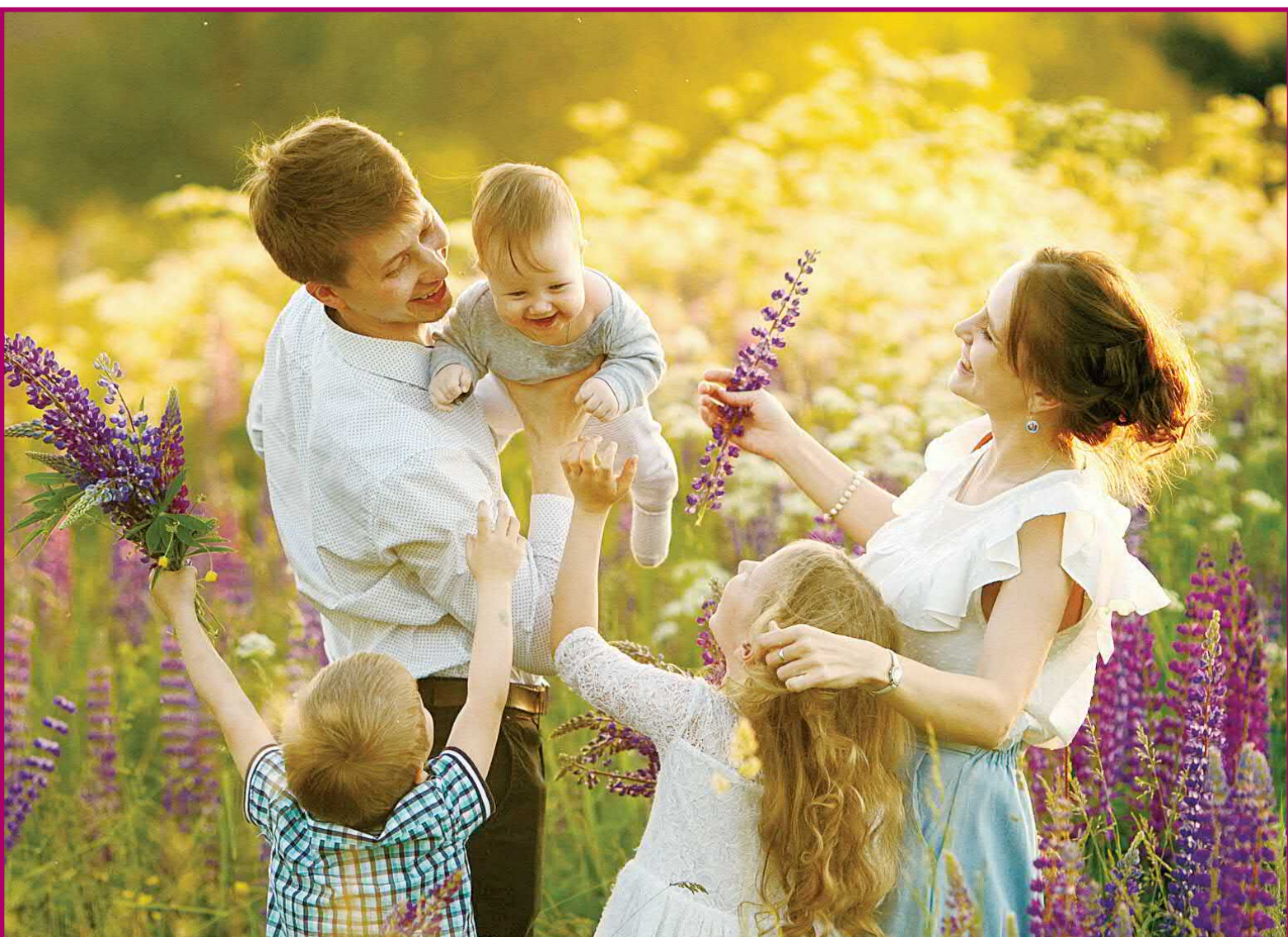
Диггорæ

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

0+

№25-26 (851-852) 2022 анзи 8 июль – сосæни мæйæ

Аргъ 1 туман

Бийнonti еудзийнадæ – гъæубæстæн дæнцæ!..

Номдзуд Расул Гамзатов æ публицистикон уацæй еуеми уотæ финста: «Фидуæзæг, бийнонтæ – етæ 'нцæ, адæймаги ка 'фсадуй, ка ин байлæгъ кæнуй æ сæри зунд, æ сæрустурдзийнадæ, фæллойнæ кæнунмæ арæхстдзийнадæ, уæхæн уедæгтæ. Бийнонтæ – е æй гъудæг, æгъдæуттæ, еу инней нимаундзийнадæ, кæрæдземæн агъаз кæнуни агъазиаудæр равгæ. Гъулæггаг æй, адæймаг æ бийнonti кадæ ку нæ гъæуай кæна, е фиргъæундзийнадæ 'й...»

Аци гъудитæ, махмæ гæсгæ, зæгъунгъон æй алли адæми минæвар дæр, уомæн

æма си алкæмæ дæр бæрзонд æвæрд æнцæ, тæккæ цитгийнагдæр æнцæ бийнонтæ, уони фарнæбæл архайун. Уомæ гæсгæ ба нæмæ æнæгъæнæ Уæрæсей дæр æцæгæй еугурадæмон иссæй бийнonti, уарзондзийнади æма еузæрдиундзийнади Бон.

Бæрæгбони фæдбæл нæ республики дзиллæн зæрдиагæй райарфæ кодта Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньяло:

«Федар, хæлар бийнонтæ алкæддæр адтæй æма æй сæйрагдæр хæзна адæймаги царди, æ гъæуайгæнæг æма æ фæх-

хуæцæг уæззау уавæрти. Е æй нæ нифс национ æма культурон æгъдæуттæ æма фæткитæ багъæуай кæнун æма райрæзти, фæлтæрти 'хсæн бастдзийнæдтæ кæнуни, еумæйагæй нæ Фидибæстæн ба – æхсæнади медæгæ еугæндзондзийнадæ æма райрæзтбæл архайуни тухæ...»

Бийнonti уарзондзийнади æма еузæрдиундзийнади Бон алли анз дæр бæрæггонд цæуы 8 июли. Аци бони Киристон къæлиндармæ гæсгæ бæрæггонд цæуы цитгийнаг Муромскийи Петр æма Февронийи бон.

НÆУÆГДЗИЙНАДÆ

Аци номери уин ес нæ газети сæрмагонд уæлæфтауæнæн «Царди айдæнæ»-йи цуппæрæймаг рауагъди хæццæ базонгæ уни равгæ. Бакæсæн си ес берæ аллихузон æрмæгутæ. Хестæр фæлтæртæн хуарз зундгонд æй зар «Цæлойти рæсугъд». Ке туххæй æй æма кутемæй фæззиндтæй еци зар, уой тух-

хæй дзубанди цæуы Цæгат Иристони адæмон финсæг Даурати Дамири финст уаци.

Иннæ æрмæг ба æй Цæгат Иристони æма Уæрæсей Федераций айивæдти æскъуæлхт архайæг, Цæгат Иристони Хетæгкати Къостай номбæл Паддзахадон премий лауреат Цихити Мæирбеги туххæй – 2

майи æ райгурдбæл исæнхæст æй дæс æма цуппаринсæй анзи.

Уæрæсей 8 июли бæрæггонд фæццæуы бийнonti, уарзондзийнади Бон æма уой фæдбæл мухур кæнæн цалдæр адæмон таурæхъи. Уæлæфтауæни ма ес бакæсæн адæмон таурæхътæ, æндæр æрмæгутæ.

**АЛИБЕКТИ
Элла,
республики
ахурадæ æма
науки министр**

ЦУБУРДЗУРДÆЙ...

— Цæгат Иристони астæуккаг профессионалон ахуради косæндæнтти райдæдта, уонæми ахур кæнун ке фæндуй, уонæй курдиæдтæ есуни куст. Нæуæг ахурадон, 2022-2023 анзи министради дæлбарæ техникумтæ æма колледжти уодзæнæй 2048 бюджетон бунати (евгъуд ахурадон анзи хæццæ рабаргæй — 1208 бунати фулдæр). Курдиæдтæ ист цæудзæнæнцæ 15 августы уæнгæ. Фал уæгъдæ бунæттæ ма ку байзайа, уæд еци æмгъуд фæфæстæдæр уодзæнæй — 25 ноябры уæнгæ.

Ахид уарунти фæсте уæлдæфи тæвдæдæ бæрзонддæр кæнуй. Уæлдайдæр ба — Мæздæги райони æма республики æндæр будуйраг рауæнтæй кæмидæрти. Уомæ гæсгæ ба Уæрæсей æнæнгæлти уавæрти Министради Цæгат Иристони Сæйраг управлени нæ республики цæргутæн фæдзæхсуй, цæмæй аци бæнтти уонцæ уæлдай къæрцгъосдæр. Уавæртæ исæвзургæй, æвæстеуатæй бадзорун гæудзæнæй оперативон-ервæзунгæнæг службæмæ уæхæн номертæй: «112» æма «101» (дзиплидаргæ телефонæй), «01» (стационарон телефонæй).

Цæгат Иристони аци анзи кæронмæ гæуама арæст фæуонцæ сувæллæнтти аст рæвдауæндони — уодзæнæй си 1280 бунати. Зæгъун гæуы уой, æма аци анз бал Беслæни байгон æнцæ дууæ рæвдауæндони: сæ еу национ проект «Демографи»-й фæрци, иннæ ба — программæ «Цæгат-Кавказæг федералон зилди райрæст»-мæ гæсгæ. Рæхги ба рæвдауæндонæ байгон уодзæнæй поселок Заводтаги.

ХУАРЗ КАБАР — НИФСДÆТТАГ!

Советон Цæдеси дууæ хатти Бæгъатæр, Монголий Адæмон республики Бæгъатæр Плити Исси бюст æвæрд æрцудæй Башкирий, Иглини райони гъæу Улу-Теляки æнсувæрон адæмти бæгъатæрти Аллейи. Зæгъун гæуы уой, æма си бюститæ æвæрд цæунцæ нæ бæсти алли адæмхæттити æхсаргин адæймæгутæн, се 'хсæн — Минигали Шаймуратов, Рихард Зорге, Александр Маринеско... Аци мемориал арæст æрцудæй Башкирий цæрæг Хасан Идиятуллини хъæппæреси фæрци.

Сабати, 9 июли рацæудзæнæй Цæгат Иристони мотокросси еристи 1 этап æма Цæгат-Кавказæг федералон зилди Кубок рамолунбæл мотокросси 2 этап.

Хуцаубони, 10 июли ба Дзæуæгигъæуи мотодроми (Сурхгвардион хеди рази) рацæудзæнæнцæ мотокросси иннæ этапти еристæ.

Куд нисангонд цæуй, уотемæй Цæгат Иристон исиуазæг кæндзæнæй фольклорон фестивал — конкурс «Алтын Майдан — Алания». Уоми архайунмæ сæ исфæлдистадон коллективтæ æрбарветунбæл нерæнгæ бал арази 'нцæ Буряти, Чуваш, Татарстан, Башкири, Нижний Новгород, Мæску, Хьалмухъ.

Нæ республики номдзуд коллективтæй еу, Е. Вахтангови номбæл Академион уруссаг театр 13 — 16 июли исфæлдисталон балций уодзæнæй сахар Твери. Æма равдесдзæнæй цуппар спектакли. Фæстæдæр 21 — 26 сентябри ба Дзæуæгигъæуи исфæлдистадон балций уодзæнæй Твери драмон академион театр, æма ардигон театрдауæн равдесдзæнæнцæ цуппар спектакли.

Кафти Паддзахадон академион ансамблтæ «Алан» æма «Вайнах» 26 июли Цæгат Иристони Тæбæхсаути Балой номбæл академион театри равдесдзæнæнцæ еумæйаг концерт. Райдайдзæнæй 18 сахатти æма 30 минуттæбæл. Хабæрттæ бæлвурддæрæй базонæн ес тел.: 8-918-827-22-85; 64-98-22; 8-962-744-23-31.

Еугуруæрæсеуон нимаддзийнæдтæй зундгонд фæсæвæдон форум «Машук» аци анз дæр бæбæй рацæудзæнæй сахар Пятигорски 13-27 августы. Цæгат Иристонай си архайдзæнæнцæ æртинсæй адæймаги.

Маддæлон капиталæй испайда кæнуни туххæй курдиæдтæ ка балæвардта, Цæгат Иристони еци 1950 бийнонтæн Пенсион фонд радех кодта 665 миллион соми. Еци бийнонтæн сæ 65% гъавунцæ материалон капитали фæрци сæ цæрæн уавæртæ фæххуæздæр кæнун. Сæ 7,5% ба 'й исхарз кæнуйнаг æнцæ сæ кæстæрти ахуради фарстатти фæдбæл.

ÆДАС УНБÆЛ РАГАЦАУ АРХАЙУН ГЪÆУЙ

Цæгат Иристони Сæргълаууæг Сергей Меньялоий разамундæй адтæй алликъуæреуон хецауадон аппаратон æмбурд. Республикæ аллибони царди фарстатæбæл лæмбунæг дзубанди кæми рауадæй, еци фембæлди архайæг адтæнцæ республики министрадтæ æма ведомствити разамонгута, уæдта хецауади федералон оргæнти регионалон хайæдтæ æма муниципалитетти минæвæрттæ.

Фæстаг къуæрей Цæгат Иристони ци сахуарунтæ адтæй æма уони фудæй берæ рауæнти ци зин уавæртæ исæвзурдæй, уой туххæй æмбурди фегъосун кодта республикæ Хецауади Сæрдари хуæдæйивæг Томайи Ирбег. Æ дзубандимæ гæсгæ, сæрмагонд службитти минæвæрттæ Ногир æма Михайловскийи гæути 'хсæн Терки цæугæдони билгæрæнттæ фæфæдæрдæр кодтонцæ æма ин æ бун ракæдзос кодтонцæ. Уой фæрци цæрæн бунæттæн тæссæг нæбал æй донивулдтити тасæй. Томай-фурти дзубандимæ гæсгæ, хæстæгдæр рæстæг амунд æма æндæр рауæнти идарддæр æнхæстгонд цæудзæнæнцæ цæугæдæнтти билгæрæнттæ федердæргæнæн куститæ. Зæгъæн, æ республикæ æрдзон фæрæзнитæ æма экологий министради специалисттæ нуртæккæ косунцæ Дигори райони цæугæдæнттæбæл. Фæстæдæр еци куститæ æнхæстгонд цæудзæнæнцæ Алагири æма Горæтгæрон райони дæр.

Исæвзургæ уавæр фæххуæздæр кæнунбæл дзоргæй, Сергей Меньяло профилон ведомствити разамундæн байхæс кодта, цæмæй бацæттæ кæна донивулдтитæй æдасдзийнади сæрмагонд пълан:

— Цæугæдæнтти билгæрæнттæ федердæр кæнун æма син сæ бунтæ ракæдзос кæнунæй райдайдæй, еци пълани æнæмæнгæ гæуама бæлвурдгонд æрцæуонцæ донивулдтити знагадæ минкыйдæр кæнуни берæвæрсуг мадзæлтæ. Æнæнгæлæги уавæрти федералон министради регионалон управлени уæхæн программæ гæуама цубурдæр

æмгъудтæмæ исараза. Уой фæсте ба 'й бавдесун гæудзæнæй федералон ведомствитæмæ.

Республикæ разамонæг Дзæуæгигъæуи администраций бæрнон косгутæн бауайдзæф кодта, сахуарунти рæстæг сахари еуæй-еу гæуонгæ донивулдтити бунти ке фæуонцæ, уой фæдбæл:

— Сахуарунти рæстæг сахари берæ гæуонгæ хуæдтолгитæ æма адæмæн рацæуæн ке нæбал фæууы, е нæ еугурæмæн дæр зундгонд æй. Сахари гæуонгæ дондзæуæнти уавæрмæ, æвæдзи, советон доги æнзтæй фæстæмæ кæсгæ дæр некебал кодта. Уотемæй ба уавæр уæхæн æй, æма цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради, артаг æма энергетикки министрадæ дæр æма Дзæуæгигъæуи бунæттон хунафæйади администраци дæр еци фарстатæмæ æвæстеуатæй лæмбунæг æргом раздахонцæ.

Цæгат Иристони Хецауади Сæрдар Дзанайти Барис ба æмбурди фегъосун кодта, Санкт-Петербурги дуйнеуон экономикон форуми инвестицион компани-тæ æма æндæр структурити хæццæ нæ республикæ ци бардзурдтæ бафинста, уони æнхæст кæнуни туххæй ци унафитæ хаст цæуй, уой.

Куд зонæн, уотемæй еци форуми рæстæг Цæгат Иристони делегаций иуонгтæ æмгустади бардзурдтæ бафинстонцæ Уæрæсей промышленниктæ æма амалгъонти Цæдести, Уæрæсей Федераций инновацион кластертæ æма технопарки Ассоциаций, акционерон æхсæнадæ «Æфснайæн банк» æма æндæр компани-ти минæвæртти хæццæ. Дзанай-фурт куд загъта, уотемæй цуппар бардзурди царди рауадзунти фæдбæл архайди фæткæ нуриуæнгæ федердæр æрцудæй, дууæ бардзурди æнхæст кæнунбæл ба лæмбунæгдæр дзубанди рауайдзæнæй.

Уæхæн архайд хуарзбæл банимайгæй, Сергей Меньяло профилон ведомствити разамонгута байхæс кодта, цæмæй фарстамæ уа фиццаградон цæстдæрд.

РÆДУДБÆЛ БАСÆТТУН ДÆР АМОНДИ ГЪУДДАГ ÆЙ!..

Уæрæсей Федераций Паддзахадон Думæ райста закъон сувæллæнтти æма фæсæвæди еугуруæрæсеуон æзмæлд исаразуни туххæй. Куд си амунд ес, уотемæй е архайдзæнæй ирæзгæ фæлтæрти гъомбæлади, профессионалон æгъдауæй хе над бæлвурд кæнуни, фæллауадзæн рæстæг раст æрветуни, сæ зундирахаст рæстади бундорбæл аразуни æма сæ æхсæнади мæдæгæ æнхæст цардиуагæй цæрунмæ арæхсунмæ цæттæ кæнун æма æндæр фарнæхæссæг гъуддæгити архайунмæ. Аци хабар нæуæгдзийнадæбæл банимайæн, æвæдзи, нæййес: еугур еци фарстатæбæл советон доги хъæбæр æнтæстгинай кустонцæ нæуæгдзæути еугæндтæ æма фæсмонцæдес. Фал Советон Цæдес ке фудзунддзийнади туххæй фехалдæй, уони, еуемæй, советон фæлтæрддзийнадæй æгириддæр нецибал гъудæй, иннемæй ба, хуæнонæй ести исаразунгъон дæр нæ разиндтæнцæ. Æма уой фудæй ба еци ахсгæй къабази, гъома, ирæзгæ фæлтæрти не 'хсæнади уодварни домæнтæмæ гæсгæ аккаг хузи гъомбæл кæнуйнади, цæй-бæрцæбæл зæрандзийнадæ 'рцудæй, уой ба абони нæхе цæститæй уинæн, берæ цидæртæ нин хъæбæр сагъæссаг иссæнцæ. Хуарз æма хецаудзийнади уæлиау бадгута 'й балæдæрдтæнцæ, ирæзгæ фæлтæрти хæццæ куст фиццаградон ци æхсæнади нæ уа, уомæн æ исонибон хъæбæр кæуынаг исудзæнæй. Уогæ ин исонибон ба уодзæнæй?

Ци 'рцудæй, уобæл ма ци дзорæн — æрцудæй æма 'рцудæй. Нур растдæр уодзæнæй уавæр исраст кæнунбæл æновудæй байархайун.

Нæ рагфидтæлтæй нин байзадæй ауæхæн загъд: «Рæдудбæл басæттун дæр амонди гъуддаг æй...»

Æма нæ сагъæс уа, цæмæй нæуæг Еугуруæрæсеуон æзмæлд исуа гъомусгин, агъазиуагæй фæррæстмæ уа æ нисанеуæг, рæстмæ æйивддзийнæдтæй фæббæрæг уа нæ кæстæрти карнæбæл.

БИЙНОНТИ ЕУДЗИЙНАДÆ – ГЪÆУБÆСТÆН ДÆНЦÆ!..

1
Етæ нимад æнцæ бийнонти ама къяиди киристон ауодгутæбæл, уруссаг культури æнцæ æмкъяиди уарзондзийнадæ ама еузардиондзийнади фæлгонц.

Аци бæрæгбонæн æ рацæуæн кæд киристон динæй аей, уæддæр иннæ конфесситæ дæр исарази 'нцæ, цæмæй исуа Еугуруарæсеуон – уомæн алли дини дæр ес къяиди ауодæнгæнгутæ, кæцитæ 'нцæ бийнонти цардæвæрдæи ама æмкъяиди фæнзуйнæгтæ, еузардиондзийнадæ ама æмзæрдуйагон уарзти дæнцæнтæ. Нæкæси, 8 июль аей тæккæ хуэрзæнтæстгин бонбæл нимад къяидæ исаразунæн, кæци, дан, гъæуама райа дæргъæвæтийнæ ама амондгун.

Куд еугуруарæсеуон, уотæ аци бæрæгбон нисангонд ку не 'рцудайдæ, уæддæр аей, æвæдзи, ести хузи исфæткон кодтайуонцæ махмæ Иристон. Уомæн ама нæ адæми цардарæзти алкæддæр ахсгагæй-ахсгагдæр адтæнцæ бийнонти цардарæзти гъуддæгтæ. Бийнонти еудзийнадæ ама æнгомдзийнадæ федар кæнуни сæ амонд ама фарнæ агъазиуадæр кæнуни фæдбæл нæмæ нæ рагфидтæлтæй æрбахъæрттæнцæ дессаги рæсугд ама тухгин æгъдæуттæ. Етæ абони дæр, кæд нæ нурикон цардарæзти берæ цидæртæ исæндæрхузон æнцæ, уæддæр ахсгаг ама æнæмæнгæ гъæугæ 'нцæ. Гъулæггæгæн, кæцидæртæбæл си бустæги исустурзæрдæ ан ама нин е ба, зæранæй уæлдай, хиццæгæй неци хæссуй...

Мах алкæддæр сæрбæрзондæй ранимайæн, берæ æнзти амондгунæй

ка фæццардæй, хуарз кæстæртæ ка исгъомбæл кодта ама абони сæ кæстæрти кæстæртæбæл ка цийнæ кæнуй, уони.

Етæ, ке зæгъун аей гъæуй, æнцæ нæ боц хестæртæ – сæ фæлтæрддзийнадæ ама курухондзийнадæбæл гъæуама ахур кæнонцæ æригон фæлтæр. Уони фæрци базонæн ама балæдæрæн ес, нæ адæми уодиконди сæйрагдæр, цардаразæг менеугутæ.

Етæ ба 'нцæ – бийнонти цард нивæбæл аразун ама 'й еудадзуг гъæуй кæнун, кæрæдзæбæл æновуд ун, æууæнкæ ама еузардиондзийнадæй алке ни æ бийнонти царди тæккæ хуæздæр уагæбæл хъиамæт кæнгæй, еумæйагæй æхсæнади размæцудæн дæр рагитæ ама фадуæттæ аразун, ама ма берæ æнæмæнгæ гъæугæ гъуддæгтæ исфæлдесунмæ разæнгард ун.

Бийнонтæ амондгун ку уонцæ, сæ сувæллæнтæ æнæнæзæй ама цардбæллонæй ку ирæзонцæ, уæд сæ еугуремæн дæр сæ цард æнтæстгин уодзæнæй – е ба комкоммæ ахеддзæнæй республики фæрнугдæр ама хуæздæр исонибонбæл.

Махмæ гæсгæ, ауæхæн гъудибæл ни гъæуама алкæдæр хуæст уа, уомæн ама æ фидиуæзæги исонибонбæл рæстзæрдæй ка тухсуй, æ адæми идарддæри карнæ сагъæссаг кæмæн аей, е гъæуама цийфæнди цæстæй ма кæса нæ цардарæзти тæккæ фæдæрдæр ама æууæнкæдæр бундори уавæрмæ, гъома, бийнонти кадæ ама æнæфæккæуæдзийнадæ нæмæ цейбæрцæбæл цитгингонд цæуонцæ, уомæ.

Мах адæммæ алли рæстæгути дæр фæлтæрæй-фæлтæрмæ æнæмæнгæ æнхæсткæнуйнаг хузи æнхæстгонд цудæнцæ нæ рагфидтæлти фæдзæхститæ бийнонти цардиуаги, бæлвурддæрæй æ еудзийнади туххæй, уой фехалун устур æгадæдзийнадæбæл нимад цудæй. Уотæ амудта нæ адæмæй ка ци дин райста, е дæр. Зæгъæн, газет «Терские ведомости» 1895 анзи номертæй еуеми уой фæдбæл ниммухур кодта уац, кæцими загъд адтæй: «Киристон аргъауæн куд амонуй, уомæ гæсгæ сæ цард ка бабаста, еци киристантæтæ, зæгъæн ес, ама хецæн нæ кодтонцæ».

Аци уацмæ гæсгæ нæ зундгонд финсæг Бицъоти Гриш, «Ставд-Дортæ», зæгъгæ, æ документалон уацауи æримиста мæнæ ауæхæн хабар: «Æрæги уæнгæ дæр ма еци фæткæ федар адтæй Иристон. Гъуди ма кæнун: 60-аг æнзти кæрони Дзæуæгигъæуæй бафтудтæн Ставд-Дортæмæ. Зилдтæн хуæнтæтæбæл.

Еууæхæни мæ хæстæгутæй еуети хæдзарæй тургъæмæ куд рацудтæн, уотæ гъæунгæй мæ гъостæбæл рауадæй нæлгоймаги гъæрæй дзубанди. Игъосунбæл имæ фæдтæн. Дзурдта, дæлæрдигæй дæр аей куд игъустайуонцæ, уæлæрдигæй дæр, уотæ гъæрæй. Уайтæккæ дæр балæдæрдтæн: зæронд лæг кедæр æфхуæруй, кæбæлдæр æнæвгъауæй калуй æ уайдзæфтæ.

Æмбесæндтæ хаста. Уæд, загъта, цæрунмæ цудæнцæ, нур ба дууæ бони кæрæдземæн нæбал бухсунцæ. Цæветтонгæ, мæ фусунти синхæгити лæхъуæн хуæрзæрæги æ нæуæгкурд уосæй рахецæн аей ама æ уайдзæфи дзурдтæ уони 'рдæмæ гæлста, уæззау дорти хузæн, зæронд лæг...»

Еци зæронд лæги æ мастæй балæдæрун æнгъизтæй – уæди рæстæгути ма хъæбæр æверхъау хабарбæл нимад уидæ бийнонти фехæлд, уæлдайдæр ба æригон бийнонтæ сæ цард æнхæст нæма райдайгæй кæрæдземæй ку фæлледзæги уиуонцæ, уæд.

Нур, гъулæггæгæн, уæхæн хабæрттæ фæстаг цалдæр анзæй дæргъи уойасæбæл исахид æнцæ, ама сæбæл дес дæр некебал кæнуй.

Аци фарста уойасæбæл ахсгаг ама сагъæссаг аей, ама ибæл хецæнæй бунддорондæрæй дзорун гъæуй. Æма уомæн дæр æнæмæнгæ иссердзинан рагвæ. Нур ба нæ идарддæри дзубанди аей, зингæ ахедундзийнадæ кæмæн ес, еци хабæртти туххæй.

ДÆ ЦЪУХБÆЛ КУ НÆ ХУÆЦАЙ!..

Недзамайнаг дзурдарахст лæг Хаджа Насреддин еууæхæни бацудæй зæронд дзаумæуттæ кæми уæйæ кодтонцæ, уæхæн туканмæ. Уæйæгæнæгмæ æркастæй, ама е ба – бæгъæнвæд, дивилтæ дарæс ибæл.

– Цар уæмæ ес? – бафарста 'й Насреддин.

– Ес.

– Зæгъæлтæ дæмæ ес?

– Ес.

– Хуарæн дæмæ ес?

– Ес.

– Мадта уæд дæхецæн дууæ басмахъи цæмæннæ бахуйис?!

Мах, Уæрæсей хумæтæг адæм дæр абони еци тукани уæйæгæнæги хузæн уавæри нæ ан? Аграрон ама промышленнон рагитæ ама фадуæттæ ес? Гъæуй дæр ма дæ гъæуй! Мадта уæд алци, сауæнгæ хумæтæги зæгъæлтæ дæр ма фæсарæнтæй цæмæн ласæн? Æрдзон хæзнатæ нæмæ ес? Æгæрон берæ дæр ма! Сауæнгæ ма си фæсарæнтæ дæр æфсадæн. Уоми уадессагæй бæргæ неци ес, æ бæлах е аей, ама нин нæ еугурадæмон хæзнати базайради æхцатæ æнæгъæнæй дæр ивулунцæ айдагъдæр уонæй базаргæнгути дзиппитæмæ... Ци фæллойнæгæнгути фæрци æнцæ еци хæзнатæ, уонæн ба... æхцатæ нæйис ама бухсетæ, зæгъгæ, дзубандитæ... Æма уæд нæхе цæмæннæ бафæрсæн: «Уæхæн алцæмæй гъæздугдæрæй-гъæздугдæр бæсти уойасæбæл æгудзæг цæмæн æнцæ нæ царди абониккон уавæртæ?...» Æма нæ еци бафарстæн ба дзуапп дæр, æвæдзи, нæхуæдтæ, фæллойнæгæнæг дзиллæ раттæн...

Михаил ЛОМОНОСОВ (1711-1765), берæ наукиги фескъуæлхæг ахургонд: «Минкый гъуддаг исаразун ке бон нæй, е устур гъуддаг исаразунмæ ба æгирид нæ исарæхсдзæнæй...»

Уæхæн адæймаг тæрегъæддаг аей. Фал уомæй тæрегъæддагдæр ба адæм æнцæ, уæхæнтæ си фулдæр хæттити хецæуæгæнгутæ ке исунцæ, уомæй. Хумæтæг адæми абони æгудзæгдзийнæдтæ дæр фиццæгидæр уой фудæй æнцæ, ама нæ цардиуаги еугур гъуддæгтæ баунцæ æнарæхстгинти (æви арæхсун фæндæ дæр ке нæ кæнуй?) бæрни. Уогæ – дзиллæн пайдайаг гъуддаг райаразунгъон нæ уогæй, æгæрдæр ма арæхсунцæ сæхе гъуддæгтæй агъазиуæй-агъазиуадæрæй аразунмæ.

Альбер КАМЮ (1913-1960), французæг философ: «Размæ!.. Размæ!..», зæгъгæ, игъосæн, фал кæцирдæмæ уайæн, уой нæ зонæн...»

Фæстаг рæстæгути нæ бæсти уæрæйдагæнгæй ци аллихузон аейивдзийнæдтæ (уæлдайдæр ба – æнæнæздзийнадæ гъæуайкæнуйнади ама æндæр социалон къабæзти) арæст æрцудæй, уонæн сæ фулдæр фæгуз æнцæ, зæранæй уæлдай неци пайда æрхастонцæ. Уони амидингæнгутæ 'й, æвæдзи, æнхæст нæ лæдæрдтæнцæ, кæцирдæмæ уайунаг æнцæ, кæд аей лæдæрдтæнцæ, уотемæй аразтонцæ сæ миутæ, уæдта етæ знаггадæгæнгутæ 'нцæ. Фал си цæмæдæр гæсгæ дзуапп агурд не 'рцудæй ама нæ цæуй...

Саади ШИРАЗИ, рагонперсайнаг поэт: «Есбон цæруни туххæй гъæуй, фал есбон æмбурд кæнуни монцтæй цæрун нæ гъæуй...»

Нæ нурикон бонгинæй-бонгиндæртæ, баруагæс уи уæд, дзурддзæугæ адæймæгути финститæ нæ кæсунцæ, æндæра, ка 'й зонуй, сæ цард нæ нивонд кæниуонцæ айдагъдæр муллитæ æмбурд кæнунæн. Уогæ сæ ку кæсонцæ, уæддæр дузæрдугаг аей, уони фæдзæхститæ сæмæ багъардзæнæнцæ – зудæ кæнун уонæн сæ уодиконди аей.

АДÆМИ ЦÆСТÆ УИНАГÆДÆР ÆЙ!..

«ЦИ КÆНОН, КУД КÆНОН»-ГÆНАГÆ НЕЦИ ИСКÆНДЗÆНÆЙ!..

Уæлдай хъæбæрдæр цæмæй тæрсетæ, зæгъгæ, дзиллон цæстингас æртасгутæ ку бафарстонцæ Уæрæсей алли рауæнти косæг адæймæгути, уæд етæ ци дзæппитæ равардтонцæ, етæ еумæйагæй рауадæнцæ:

56% неци тасдзийнадæ мæмæ ес

13% кустæй фæффудевæд ун

8% уавæр еугæндзон ке нæй, карæмæ гæсгæ хъоргонд аейафун, разамунди фæлилдзийнадæ ама æнд.

4% улупа æгирид нæ фæдун кенæ ба 'й афойнадæбæл нæ фæдун

4% аккаг аргъ нæ кæнун

4% разамунди тас фирмæ нигъæнунæй

3% каръери ирæзтæн улупай фæффулдæрæн зæрдрохсгæнæнтæ ке нæйис

2% барæгонд ихæстæ æнхæст кæнунмæ нæ исарæхсун

9% æндæр гъуддæгтæ

Мæхæмæт ПАХАМПАР фæдзахста: «Цийфæнди дзаумауæй ку пайда кæнай, уæддæр æй дæ зæрдæбæл дарæ: еци дзаумау исфæлдистонцæ адæймаги зунд, зæрдæ æма къохтæ, æма ин нæдæр исафæн нæййес, нæдæр ихалæн. Ку 'й исафай, уæд фæллоинæ исафис, хаттæй-хатт ба – адæймаги цард... Æма еци тæрегъæдæй дæхе гъæуай кæнæ...»

НÆ ИСФÆЛДЕСÆГÆЙ НИН ФÆДЗÆХСТ ÆЙ НÆ ЦАРДИУАГÆ РÆСТУОДÆЙ АРАЗУН!..

ПУСУЛМÆНТТÆН сæ цитгиндæр бæрæгбæнттæй еубæл нимад æй Хъурмантæ (араббагау æй хонунцæ Ид аль-Адха, тюркагау ба – Курбан-байрам).

Бæрæггонд цæуи куд нивондæрхæссуйнади Бон. Ралæууи пусулмон къæлиндари дуадæсæймаг мæйæ зуль-хиджи 10-аг бон. Уæрæсей официалон æгъдауæй ци еумæйæг граждайнаг къæлиндарæй пайдагонд цæуи, уомæ гæсгæ ба Хъурманти райдайæн алли анз дæр фæууи æндæр рæстæги, уомæн æма пусулмон æма еци къæлиндари еуæй-еу мæйи бæнтти бæрцæ фæйнæхузи æй. Уомæ гæсгæ аци анз Хъурманти райдайæн хауи 9 июльмæ æма бæрæггонд цæудзæнæй æртæ боней дæргы.

Пусулмæнттæ аци бæрæгбон фæххезунцæ, уомæн æма баст æй пусулмон дини бундорон фондз фæткæмæй еу – Меккæмæ, пусулмæнттæн тæккæ нимаддæр бунатмæ хадж искæнуни хæццæ.

Меккæмæ ка рараст уй, етæ уордæмæ гъæуама бахъертонцæ зуль-хиджи фиццæг бæнтти, Хъурманти райдайæни размæ, уæдта хонх Арафати фалдзости, дæлвæзæ Муздалифи æма ма æндæр бæлвурд бунæтти æртæ боней дæргы гъæуама исæнхæст кæнонцæ сæрмагонд æгъдæуттæ. Уонæн сæ сæйраг хауи зуль-хиджи 10-аг бонмæ. Уæд райдайуй нивондæрхæссуйнади Бон.

Уогæ еци Бон бæрæг кæнунцæ, хаджи ка фæууи, айдагъ етæ нæ, фал дуйней еугур пусулмæнттæ дæр, уомæн æма е æй пусулмæнттæн, мæнæ минкый раздæр куд загътон, уотемæй сæ цитгиндæр бæрæгбон. Æ нисанеуæг æма æ медес ци 'й, уобæл дзоргæй æнæмæнгæ зонун гъæуи, кæд æма кутемæй фæззиндтæй, уой. Æ райгурци бундор æй хъæбæр идард евгъуд дзаманти, Ибрахими пахампардзийнади доги.

Цæветтонгæ, Хуцауи æрвист лæг, Ибрахим (Авраам) нæ Исфæлдесæг си куд байагурдта, уомæ гæсгæ нивондæн гъæуама æрхастайдæ æ хестæр фурт Исмаили, кæци ин æдзæрæг рауæни райгурдæй номбæлуосæ Хаджарæй, кæци уордæмæ тард æрцудæй Ибрахимæн æ фиццæг уоси гъæддух домæнмæ гæсгæ. Гъе уотемæй мæгур силгоймаг æ сувæллони хæццæ равзурдæнцæ еци æдзæрæг рауæни. Кæд си цæрунæн хъæбæр æгудзæг уавæртæ, зæгъун æнгъезуй, æгириддæр си неци адтæй, уæддæр ести амалгæй цæрун гъудæй.

Уавæртæ ба си уæхæнттæ адтæнцæ, æма мадæ æ минкый фуртæн уæддæр дони хъурт иссерунбæл æ зæрдæ дæр ку нæбал дардта, уотемæй силгоймаг, кæд хъæбæр исæнæхъаурæ 'й, уæддæр Сафа æма Марва, зæгъгæ, еци уобæутти рæбунти авд хатти ку æррауайæ-бауайæ кодта, уæд æнай-æнойти рауидта: æ сувæллон кæми ниуагъта, уоми уой хуæрзæрæбун зæнхæй ниццæфта сауæдонæ Зæмзæм. Е дессаг куд нæ адтайдæ, иннæ дессаг ба е æй, æма, Зæмзæми дон разиндтæй уоди хуаси хузæн: адæймаги æфсадуи хуæруйнаги хузæн, агъаз кæнуи берæ аллихузон нестæй исдзæбæх унæн. Гъе уотемæй Исмаил нисангонд æрцудæй Хуцауи фæндæй.

Исмаил ку райрæзтæй, уæд Ибрахим æ фуни фæуидта, Хуцау си ке домуй, цæмæй æ фурти нивондæн æрхæсса. Фидæ куд нæ батухстайдæ: æнгъæл берæ кæмæ фæккастæй, берæ ке уарзта, æ еци фиццæг фурти 'й багъудæй нивондæн æрхæссун... Фурт æ фиди тухст куд нæ балæдæрдтайдæ, æма унаффæ рахæссун ин цæмæй фенцондæр адтайдæ, уомæ гæсгæ ин уотæ загъта:

– Хуцауи фæндæ куд æй, уотæ бакæнæ...

Хуцауи размæ æргомзæрдæ

æма коммæгæс уогæй, Исмаил æхуæдæг дæр æма æ фидæ дæр уобæл исарази 'нцæ. «Æма сæ дууæ дæр ку исарази 'нцæ æма е ку æрæвардта (æ фурти) æ фарсбæл, уæд Мах имæ исдзурдтан...» (сурæ 37 «Æмрæнгъитæ ислæугæй», аят 104).

Еци лæгæвзарæнæн Ибрагим æма Исмаил ке бафæразтонцæ, æцæгæй æууæнгун ке разиндтæнцæ, уомæ гæсгæ Хуцау æ раздæри фæндæ раййивта æма фидæн барæ равардта, цæмæй æ фурти бæсти нивондæн æрхæсса фус. Уомæ гæсгæ нивондæрхæссуйнади Бон нимад цæуи куд Хуцауи æцæгæй нимаундзийнади, уомæн табу кæнуни нисанеуæги бон. Цитгин Хъурани загъд ес: «Ковæ дæ Хуцаумæ (бæрæгбони намаз кæнгæй) æма æрхæсса нивонд (нивондаг)».

Бæрæгбон бæрæг кæнун райдайунцæ саууæраги. Пусулмæнттæ, сæ бауæр еугурæй дæр искæдзос кæнгæй, нæуæг кенæ федауцæ дарæс искæнгæй, рараст унцæ мæзгитмæ æма уоми еумæйæгæй намаз кæнунцæ, кæсунцæ Хъуран, игъосунцæ имамхатиби динамундтитæмæ (хутбу), кæцитими кадæ кæнунцæ Хуцауæн, дзубанди цæуи нивондæрхæссуйнади æгъдауи равзурд æма уой ахедундзийнади туххæй. Дзубанди си фæццæуи, цæмæй алли адæймаг дæр архайа, зæнхæбæл царди сабурдзийнадæ æма хæлардзийнадæ, кæрæдзæй нимаун æма уарзундзийнадæ ниффедар кæнунбæл. Бæрæгбони намази фæсте райдайунцæ нивондæрхæссуйнади æгъдау æнхæст кæнун.

Уотæ нимад цæуи, æма фагæ 'й, еу адæймаг нивондæн, кенæ ба бийонтæ ку æрхæссонцæ фус кенæ сæгъæ. Уотæ дæр æнгъезуй, æма авд пусулмон лæги кенæ авд бийонти, еумæ бадзубанди кæнгæй, нивондæн æрхæссунцæ еу фиртон, фид се 'хсæн æмдех ракæнунцæ, æма е дæр нимад æй æнхæстгонд

æгъдауæл. Нивондаг æнгъезуй сæрмагондæй Хъурмантæмæ исхæссун, кенæ ба 'й ескæмæй балхæнун.

Хъурмайнаг косæрттагæн бæззуй анзæй фулдæр кæбæл цæуи, уæхæн фус кенæ сæгъæ. Сторвонс ба, дууæ анземæй минкыйдæр кæбæл нæ цæуа, уæхæн. Хъурмайнаг косæрттагæн нæ бæззуй, ести сахъатдзийнадæ кæмæ уа, æ иуæнгтæй ескæци лух кæмæн уа, ести незæй сæйгæ, кенæ ба фудхуз ка уа, уæхæн фонс. Нæ бæззуй хъæрæу, къулух, дæндæгутæ кæбæл нæ уа, æ еу гъосæн, æ къæдзæлæн кенæ цæстæн æ фулдæр хай кæмæн нæ уа, уæхæн фонс дæр.

Косарт кæнгæй хъурмайнаги тог исуадзуни хуæдразмæ гъæуи зæгъун сæрмагонд ду'а: «БисмиЛляхи Аллаху Акбар» («Еунæг Хуцауи сæрбæлтау, Еунæг Хуцауи номæй бæрзонддæр неци ес...») Æвгæрдун ба гъæуи дзæбæх циргъ кардæй, цæмæй фонс гъезæмарæ ма кæна, уой дæр уотемæй æма косартгæнæги къохи, ци хъурмайнаг æвгæрда, е гъæуама кард æгириддæр ма фæууина, уæдта косартгæнæгæн æ рази уæлдай адæмæй маке уа.

Косарт кæнæн ес бæрæгбони æртæ боней дæргы: æ фиццæг бони саууæмæй (бæрæгбони намази фæсте) сауæнгæ æртикаг бони фæссехуари намази райдайæни уæнгæ.

Хъурмайнаги фид еугурæй дæр дæхецæн ниуадзæ, зæгъгæ, уомæн нецихузи ес уæн. Фид гъæуи æртæ дехи ракæнун. Еу си æй дæхе, дуккаг гъæуама иурст æрцæуа мæгуртæн, уæззау сæйгитæн, фæккæсуйнæгтæн æфсаги хузи, æртиккаг хай ба – хъурманлæхъ искæнунæн, æрбацæугутæ, хæстæгутæ æма синхæгги байиуазæг кæнунæн. Нивондæн хаст косæрттаги фид уайæ кæнун не 'нгъезуй, уотæ æ сæр, цар кенæ къæхтæ дæр – гъæуи сæ лæвæр байуарун, кенæдта сæ дæхецæн ниуадзæ...

Æнæмæнгæ, Хъурмантæ æнцæ устур бæрæгбон, æма уой бæнтти адæми зæрдитæ гъæуама уонцæ цийнæ æма уодæнцойнæй райдзаст. Ес нæ астæу уæхæн рæдуддзийнадæ, æма берæ адæм бæрæгбон кæнуни бæсти уæлмæрдтæмæ рандæунцæ. Еци гъуддаг пусулмон динмæ гæсгæ æй устур гунах.

Нæ дзубандий кæронбæттæни ба нæ фæндуй зæгъун уой, æма Хъурманти бæрæгбони цитгиндзийнади фæрци адæм сæ царди бæнтти райдзаст æма зæрдрохс куд уонцæ, Иристони цæрæг адæм æнæгъæнæй дæр – ка ци дин хæссуй, ка ци адæмихаттæй æй, уомæ нæ кæсгæй, – сæ еугурей бийонтæн дæр амондгун æма фæрнæйдзæг куд уонцæ сæ царди бæнттæ. Хуцау нæ еумæ цæрунмæ исæнтæгъосун кодта, æма гъæуама æмзæрдæ-æмзундæй нæ цард аразæн федауцæй, кæрæдзæй лæдæргæй æма нимагъæй, Хуцау ни арази цæмæй уа, уæхæн арфиаг гъуддæгутæй агъаз кæнгæй кæрæдзæмæн.

БÆРÆГБОНИ ХУАРЗÆНХÆ УÆ УÆДИ..

Хъурманти райдзаст æма нифсдæттæг бæрæгбони фæдбæл Цæгат Иристони дзиллæн арфæ кæнунцæ:

Сергей МЕНЯЙЛО, Цæгат Иристони Сæргълаууæг:

– Аци бæнтти еугур дуйней пусулмæнттæ дæр сæ кувдтити Исфæлдесæгмæ сæхе хатунцæ, цæмæй дин æма æууæндундзийнадæ федердæр кæнонцæ, цæмæй хæстæгутæ æма хеуæнттæ хайгингонд цæуонцæ æнæнездзийнадæ æма цардгондзийнадæй, цæмæй агъазгонд цæуа, нæхъæртондзийнæдтæ ка æййафуй, уонæн.

Уадзæ æма Хъурман-байрам бæрæг кæнуни бæнттæ æууæндæг пусулмæнтти зæрдитæ байдзæг кæнонцæ цийнæй, сæ хъауритæ æма фæразундзийнадæбæл син никки фулдæр бафтауæнтæ, исразæнгард сæ кæнæнтæ хуæрзæрдæ æма рæстуоди гъуддæгутæ æнхæст кæнунмæ, раттæнтæ син нифс æма уодæнцойнæ!..

ГУÆЦÆЛТИ Хаджиморат, Цæгат Иристони муфтий:

– Мингай æнзти дæргы аци бæрæгбон дзиллæн хæссуй тæккæ хуæздæр æма райдзастдæр æнкъарæнтæ. Аци бæрæгбон еу кæнуи адæми, æхсæнади федер кæнуи фæлмæнзæрдæдзийнади æма кæрæдзæй нимауни хуæрзæнхæсти менеугутæ, æргом нин кæнуи пусулмон дини уодварни гъæздугдзийнæдти арф æнкъарæнтæ.

Федарæй ми æруагæс кæнуи, Цæгат Иристони пусулмон æхсæнадæ идарддæр дæр ке архайдзæнæй аллихузон динти 'хсæн рахастдзийнæдтæ федердæр кæнунбæл, фидтæлтæй нин ци 'гъдæуттæ байзадæй, уонæн аргъ кæнун.

Иван ХИЖНЯК (1893-1980), гвардий инэлар-лейтенант: «Сурх-Дигорæ знагæй исуæгдæ кæнун нин бантæстæй æвддæсæймаг атаки фæстæ... Кæд ма си берæ рауæнти сугдæнцæ хæдзæрттæ, кæмидæрти ба ма фехæлиуонцæ дзармадзанти нæмгута, райгъусидæ автоматти къæркъæр, фал уæддæр æ цæргута æздахтæнцæ сæ райгурæн гъæума...»

ДИГОРÆ

№25-26. 2022 анз.
8 июль — сосæни мæйæ

5

УОЛÆФТÆ БА – БЕРЛИНИ

Иван РОСЛЫЙ
(1902-1980)
Советон Цæдеси
Бæгъатæр,
инэлар-лейтенант

Фæссехуар нигулæнæй æрбайгустæй хуæдтæхути гувгв. Истребительтæ сæ гъæуай кодтонцæ, уотемæй æрбахæстæг æнцæ знаги бомбæгæлдзугти цалдæр къуари. 40 кенæ 50 «юнкерси» сæ «уаргъ» æрæсхустонцæ еци къагъдбæл. Хуæдтæхугтæй еу уойбæрцæ ба 34-аг бригади дуккаг батальони тохæнтæ «бахумæ» кодтонцæ.

Знаг ами дæр бабæй еу-зæрдуйон разиндтæй æ уарзон тактикæбæл: авиаци райдайуй гъуддаг, танкитæ 'й фæуунцæ. Бомбæгæлдзугтæ зæнхæ æмвæзадæбæл искодтонцæ къагъд, бахъор кодтонцæ нæ фæдæрттæ, ракæдзос кодтонцæ над танкитæн.

Мæ кæсæн бунатæй æз уидтон, танкити устур къуар нæ раззаг тохæнтæмæ куд балæгæрста æма бæрзæндæ 608,2 куд байста, уой. Ами цудæй карз тох. Гитлеронтæй фæгъгъудæй æхсæз машини, фал иннетæ цудæнцæ искæсæнмæ, цалинмæ сæбæл минкый фæстæдæр ка лæудтæй, бригади еци артиллерион дивизион нæ ралæудтæй, уæдмæ. Танкитæ ниллæудтæнцæ.

Фæстагмæ тугъд сабур кæнун байдæдта. Уæддæр бæрæг адтæй: абони нæ нихмæ æрлæудтæй танкон дивизитæй еуей раззаг къуар, знаги сæйраг тухти нимпурст райдайдзæнæй исон.

Уотæ гъуди кодта Ворожи-Идарддæр.
Райдайæн 24-аг номери.

щев дæр. Телефонæй мæмæ æрбадзурдта:

– Абони деденгута, гагата исон уодзæнæй, æмбал инэлар. 62-аг денгизон бригади фронти дæр знаг нимпурста нæ тохæн рауæнтæмæ, æцæг æнæ авиаци æма танкитæй.

Куддæриддæр æнгъæл адтан, уотæ рауадæй: 2 ноябри сæумæй гитлеронтæ мæ нихмæ багæлстонцæ, цидæриддæр тухтæ сæмæ адтæй, уони. Сæ авиаци æма артиллери дзæбæх ку «бакустонцæ», уæд Ворожищеве бригади тохæн рауæнтæмæ æрбалæгарстонцæ 100 танкемæй фулдæр. Фал бæгъатæртæ лæудтæнцæ раздæри хузæн æнæ фæккæугæ. Кæд æма знаги танкитæн кæмидæрти æрбампурсун бантæстæй, хестæр лейтенант Сараеви батальон куд рауадæй, уотæ, уæддæр цудæнцæ мæрдтæбæл, æгæстæ лæудтæнцæ сæ бунæтти, гитлеронти цавтонцæ фæрсæрдигæй, фæстæг æфсæддонтæн нæ лæвардонцæ танкити хæццæ байеу уни фадуат.

Сæйраг цæф æхебæл æруадзæг 34-аг бригади размæ лæудтæй бæрзон ихæс: фиццагидæр, знаги Орджоникидземæ нæ уадзун, дуккагæй ба Суаргом бустæгидæр исæхгæнун.

Уой лæдæргæй, æз 2 ноябри сæумæраги, цалинмæ ма бастдзийнадæ нивæбæл адтæй, уæдмæ телефонæй бафарстон Ворожищеве, багъæуаги сахаттæн имæ ци тухтæ адтæй, æзинæ уони багъæуай кæнун æ бон бацæй æви нæ, уомæй.

– Бацæй, – дзуапп равардта комбриг. – Денгизонти автоматикти батальонбæл фæстæмæ хуæцдзæнæн кæронмæ. Знагнин нæ тохæн рауæнтæ ку 'рбатона, уæд батальон исæхгæндзæнæй Суаргом. Мæлгæ дæр уоми ракæндзинан.

Знаги нимпурстæн бафæраздзæнæй, уобæл гурухæн

Александр Василий фуртæн бундор адтæй: тухтæ имæ байзадæй минкый, мæнæн ба ин фæййагъаз кæнун мæ бон нецæмæй адтæй. Багъæуаги сахаттæн ци минкый тухтæбæл фæстæмæ хуæстæн, етæ æнгъæлмæ кастæнцæ сæхе сахатмæ. Æма уалинмæ еци сахат ралæудтæй.

Карз тохи фæсте знаги танкитæ басастонцæ 34-аг фестæг бригади хъаурæ Дæллаг Саниба байсгæй, етæ æрбахæстæг æнцæ Гизæлмæ. Ами 15 сахаттебæл рауадæй, нæ адæми æмбесонди бæгъатæрдзийнадæ нæуæгæй кæми разиндтæй, уæхæн тугъд. Мæ фæлгæссæн бунатæй алцидæр зиндтæй хъæбæр хуарз. Куддæр фашистон танкитæ Гизæлдони бацудæнцæ, уотæ сæбæл зинг никкалдта, багъæуаги сахаттæн ке дардтан æма корпуси штаб ка гъæуай кодта, еци 54-аг зенитон артиллерион батарей. Уайтæкки исугъдæнцæ дууæ раззаг тугъдон машини. Уæдта ма нæмгута исæмбалдæнцæ никкидæр дууебæл. Знаг ниллæудтæй.

40 минуттей фæсте батарейбæл сæхе æруагътонцæ дæс хуæдтæхæги. Фал сæмæ уæдмæ зенитчиктæ фæййаразтонцæ сæ дзармадзæнтæ. Хуæдтæхугтæ нæма фæййауон æнцæ, уотæ бабæй нæуæгæй размæ рампурстонцæ танкитæ.

Тухтæ æмхузон кæми адтæнцæ: хъæбæр берæ æфсæдтæ исаразта знаг Орджоникидзе байсунмæ. Мæ гъæуайгæнæн бунатæй æз хуарз уидтон Дзиуаригъæуæй Гизæли уæнгæ унгæг уадздæг; зæнхæ нæ зиндтæй знаги тугъдон техникæй – танкитæй, аллихузон машинтæй.

Гизæл байсгæй, немуга танкитæ изæрмæ балæудтæнцæ сахар Орджоникидзей тæккæ бунмæ.

Сахар Орджоникидзе æма Арвикоми над гъæуай кодтонцæ Медгъуддæугути Адæмон Комиссароди дивизи æма къу-

ар æндæр хайи, уони хæццæ арæнгъæуайгæнугтæ дæр. Ами хецауæй нисангонд æрцудæй Медгъуддæугути Адæмон Комиссароди дивизий командир инэлар-майор В.И. Киселев.

Ноябри райдайæнмæ еци дивизий хæйттæ саперти æма бунæттон цæргути агъазæй арæст фæцæнцæ гъæуайгæнæн фæрæзнитæ Орджоникидзей алфамбулай æма Арвикоми надбæл. Еци район адтæй Фæскавказмæ колдуари хузæн æма 'й исфедар кæнунмæ æздæхт цудæй сæрмагонд æргом.

Æнцæйæн пункттæ æма нихмæлæууæн бунæттæ арæст адтæнцæ, аллирдæмæ дæр си æхсæн куд адтайдæ, уотæ. Берæ си адтæй танкити нихмæ цæлхдортæ, сахармæ бацæуæнти æвæрд адтæй минитæ. Батальони нихмæлæууæн бунæттæ арæст æрцудæнцæ Орджоникидзей сауæнгæ Арвикоми æфцæги уæнгæ. Уæлдай фулдæр фæдæрттæ адтæй Гæмæх хонхбæл æма Арвикоми.

Еугур еци хабæрттæ мин фæдздзурдта инэлар Масленников, 31 октябри нæмæ Гизæлмæ ку бацудæй, уæд. Мæ хæццæ сабур æма æргом дзубанди ку кодта, еци бон Медгъуддæугути Адæмон Комиссароди дивизийæн бантæстæй, сахари к æ р о н ин ци тохæн рауæнтæ цæттæгонд адтæй, уони байахæссун, нуртæккæ ба си уомæй дууæ бони фæстæдæр гъæйттæй истухгин æй тугъд. Дивизий тугъдонтæ æвдистонцæ устур бæгъатæрдзийнадæ. Знаги зæрди адтæй еци-еу цæфæй сахармæ байрвæзун, фал исæмбалдæй тухгин никкъуæрдбæл æма æрлæудтæй.

Мæ гъæуайгæнæн бунат æз ниуагътон, знаги танкитæ Гизæл ку байахæстонцæ, мах кæбæл адтан, еци бæрзонд 722,7-мæ ба немугаг автоматчиктæ ку исцæйбурдæнцæ, айдагъдæр уæд. Штаби машинти минкый колонни къохи нæбал бафтудæй Гизæлæй Орджоникидземæ сæйраг надмæ райрвæзун – байахæста 'й знаг. Нæ амондæн, мах исирдтан, Гæмæх хонхи бунти нæ нисанмæ ка ракодта, æндæр уæхæн нæд. Сахармæ ма нæ минкый ку гъудæй, уæд фæззилдан цæгат-нигулæнмæ æма уайтæкки æрбахъæрттан Æрхонкæмæ.

Еу минкый хæдзари æрфусун кæнгæй, корпуси штаб нæуæгæй бавналдта æ кустмæ. Гъудæй æвæстеуатæй хæйтти хæццæ бастдзийнадæ исаразун, сæ уавæр æма син сæ бунæттæ базонун.

Корпуси штаби хецау дæлболкъон Глонти æхебæл æрæвардта еци кусти сæйраг уæзæ. Æ амундзийнæдтæмæ гæсгæ бастдзийнадæ аразунбæл косун байдæдтонцæ майор Михаил Антони фурт Дурнов æма бастдзийнади батальони командир капитан Яков Никифори фурт Анашкин. Хæйтти штабтæмæ рандæнцæ оперативон хайади хецауи агъазгæнугтæ капитантæ Павел Михаил фурт Мурашко æма Тимофей Николаий фурт Дроздов.

Дууæ сахаттей бæрцæмæ хæйтти хæццæ бастдзийнадæ адтæй цæттæ. Сæ командири æма, тугъди будурæй ка 'рбадхтæй, штаби еци косуги дзу-

æппитæмæ байгъосгæй, æз хуарз балæдæрдтæн, корпуси тохæн рауæнти ци уавæр исæвзурдæй, уой.

13-аг æма 23-аг танкон дивизитæ, румынæгти 2-аг хуæнхонфæстæг дивизи, полк «Бранденбург» æма берæ æндæр хæйттæ æрбамбурд кæнгæй, гитлеронтæ «къæразгæ æрбакъæрт» кодтонцæ мах лæууæн бунæтти – Фий-йагонæй Дзиуаригъæуи 'хсæн, размæ балæгарстонцæ 18 километри æма 2 ноябри изæрмæ бахæстæг æнцæ Орджоникидземæ. Уоми сæ бауорæдта Медгъуддæугути Адæмон Комиссароди дивизи. Ци тæлмæ æрбатудтонцæ, е сауæнгæ Дзиуаригъæуæй Орджоникидземæ адтæй æдеугурæй цуппар километри уæрхæн, косæн картæбæл зиндтæй æфсæдтæй идзаг голлаги хузæн.

Уæхæн арф операци аразгæй, немугæгтæ сæ зæрдæ дардтонцæ, 9-аг æфсади хæйттæ уодаист фæууодзæнæнцæ, æртумбул сæбæл уодзинан æма сæ бундзагъд никкæндзинан. Фондзинсæй хуæдтæхæги кæмæн агъаз кодтонцæ, фондзинсæй уæхæн танки сæйраг цæф æрцудæнцæ 34-аг бригади гъæуайгæнæнти тæккæ астæубæл. Хестæр лейтенант Сараев кæмæн командæ кодта, еци дуккаг батальонбæл æрцудæй устур зиантæ. Устур зиантæ æрцудæй 3-аг æма 4-аг батальонтæбæл дæр. Бригади тохæн рауæнтæ раст цума агъазиау кардæй еске дууæ дехи фæккодта, уотæ фæххæцæн æнцæ.

Фал цъеуæвæдес неке иссæй. ÆГасæй кадæриддæр байзадæй, етæ тох кодтонцæ идарддæр. Бригадæн агъазмæ тагъд кодтонцæ иннæ хæйттæ, ахæстонцæ тохæн бунæттæ знаги дæрæн кæнунæн.

Майрæмадаги исæвзурдæй «Ворожищеве къуар», бацудæнцæ имæ автоматчикти батальон, 2-аг æма 4-аг батальонти байзайæггæгтæ, цалдæр миномети æма ма 337-аг танкæхсæн дивизионæй æма бригади артиллерион дивизионæй æнæгъæнæй ци дæс дзармадзани байзадæй, етæ. Майрæмадаги цæгатварс æрфедар уогæй, «Ворожищеве къуар» нур æнхæст кодта хъæбæр ахсгаг ихæс – гъæуай кодта Суаргоммæ бацæуæнтæ.

Уодзæнæй ма.

Ка 'й зонуй, еске уотæ дæр бафæрсдзæнæй, гъома, æгæр ахи д нæ мухур кæнæн тугъдон æрмæгутæ? Æма нæ дзуапп æй: гъæуай, цæмæй никки фулдæр уонцæ уæхæн æрмæгутæ нæ еугур мухури фæрæзнити дæр. Уомæн æма фæстугъд цал æма цал нæуæг фæлтæри фæззиндтæй, æма уонæн ба сæ зингæдæр хай Устур Фидибæстон тугъди хабæртти æцæгдзийнадæ, куд гъæуама уа, уотæ бæлвурдæй æма æнхæстæй нæ зонунцæ нæ нихмæ знагæдæ аразгута (куд нæхемæ Уæрæсей, уотæ фæсарæнти дæр) æма еци хабæрттæ сæхе пайдайæн усхъуммитæ кæнунцæ. Сæ еци гириззаг мутти фæдбæл æрмæг кæсетæ на газети абони номери 6-7-аг фæрстæбæл.

Бэзил ЛИДДЕЛ-ГАРТ (1895-1970), капитан британской армии, военный историк: «Победа в истинном значении подразумевает, что послевоенное устройство мира и материальное положение народа должны быть лучше, чем были до войны. Такая победа возможна только в том случае, если будет достигнут быстрый результат или если

За правду истории

**Дмитрий
Новиков,**
заместитель
Председателя
ЦК КПрФ

14–15 июня в Минске прошла международная парламентская конференция «Историческая память: Великая Победа, добытая единством». Состоялся насыщенный обмен мнениями с участием руководства обеих палат белорусского парламента и делегаций Армении, Казахстана, Таджикистана, Туркменистана, Узбекистана.

Помимо парламентариев, участниками диалога по вопросам сохранения исторической памяти стали представители науки, государственных органов и общественных объединений, музейного и архивного сообщества. Свои делегации направили ОДКБ и ряд других международных организаций. На пленарном заседании конференции присутствовал большой круг руководителей дипломатических представительств целого ряда стран.

Российская парламентская делегация включала представителей Совета Федерации и Государственной Думы. Фракцию КПрФ представлял заместитель Председателя ЦК КПрФ, первый зампредела Комитета Государственной Думы по международным делам Д.Г. Новиков. Он выступил с докладом «Советская власть, социализм и дружба народов – источники Великой Победы».

Профессиональный историк определяет значимость научной темы с позиций ее актуальности. Политик должен делать это тем более. Актуальность обсуждаемой сегодня темы не просто велика – она

чрезвычайна. С одной стороны, мы наследуем тем, кто одержал Победу над фашизмом. С другой стороны, эту очевидность, эту правду истории придется все более энергично отстаивать от потока лжи, нарастающей в условиях информационной войны.

81 год назад на нашу землю обрушилась беда. Цель фашизма была объявлена открыто – разрушить государство рабочих и крестьян, уничтожить под корень социалистический строй, поработить советский народ.

СССР столкнулся не только с германской военной машиной. За бронетанковыми клингами бесноватого фюрера стояла сила еще более мощная. С момента своего зарождения нацизм в Германии получал поддержку и местного, и иностранного капитала. Немецкая, английская, французская, американская буржуазия стремилась с его помощью, во-первых, остановить распространение идей социализма в мире, а во-вторых, расправиться с Советским Союзом.

Германию целенаправленно натравливали на Советский Союз. Западные дипломаты, включая посла США в Англии Джозефа Кеннеди, открыто заявляли, что Третий рейх должен иметь свободу рук на востоке.

Неразрывное кровное родство капитализма и фашизма этим не исчерпывалось. К этому времени теория расового превосходства была отработана практикой колониальных захватов и бесчеловечного господства метрополий в Азии, Африке, Латинской Америке. При этом идея «сверхчеловека», не связанного нормами морали по отношению к «недочеловекам», стала прямым воплощением как буржуазного индивидуализма, так и принципа «прибыль превыше всего».

Тот факт, что зверь фашизма сорвется затем с цепи и начнет собственную охоту, не отменяет крайне неприятного для Запада факта: нацизм был выпестован правящими классами США, Англии, Франции. А тайные контакты, включая поставку Берлину американской нефти, продолжались даже после 1939 и 1941 годов.

К 22 июня 1941 года промышленная база Германии и завоеванных ею стран вдвое превышала советскую. В СССР в 1940 году было выплавлено 18 миллионов тонн стали и добыто 154 миллиона тонн угля. У фашистского блока эти показатели составляли, соответственно, 32 и более 400 миллионов тонн.

●●●

Численность Красной Армии к началу войны составляла 5 миллионов человек. Германский вермахт насчитывал 8,5 миллиона. Вместе с армиями сателлитов – Италии, Венгрии, Финляндии, Румынии и других – Советскому Союзу противостояли свыше 11 миллионов воюк с самой современной на тот момент техникой.

Сегодня на Западе стало «мейнстримом» утверждать: главная роль в разгроме фашизма принадлежит «западным демократиям». Попытки объявить второстепенным советско-германский фронт густо сдабриваются оценками Второй мировой войны как периода соперничества «двух тоталитарных систем».

Нужно прямо сказать, что идея «двух тоталитаризмов» не просто проникла, а настырно внедрялась в постсоветскую, в том числе в российскую, окологисторическую литературу и даже в учебные пособия. Этот искусственный конструкт о «двух тоталитаризмах» для того и насаждался в западной историографии, чтобы опорочить Советский Союз, поставив его на одну доску с гитлеровской Германией.

Мы имеем дело с категорической небезобидностью «исторических» оценок. И то, что однажды украдкой или как экзотика протаскивается в как бы историческую литературу, в последующем может оказываться основой для крупных государственных оценок и даже для межгосударственных решений.

Цепочка оценок в нашем случае предельно ясна. Если СССР – такое же зло, как и фашистская Германия, то и любые действия по уничтожению нашей общей Родины были оправданны. И тогда уже можно забыть про Хельсинкский акт о нерушимости границ в Европе. А госпожа Меркель уже открыто говорит, каким сча-

стьем было для нее разрушение СССР.

По всем международно-правовым позициям Российская Федерация – это и правопреемник, и государство-продолжатель – СССР вплоть до членства в Совете ООН. Ну а коль скоро это так, тогда следующий шаг со стороны Запада – он какой? Тогда ведь мы можем легко услышать в свой адрес: «Вам, граждане, не в ООН заседать нужно. Пожалуйста под конвоем. Теперь мы препроводим вас туда, где устроим над вами свой собственный «Нюрнберг».

Но дальше возникает немаловажный вопрос: в этом случае речь идет об одной лишь России или далеко не только о ней? А здесь уже все будет зависеть от мастерства интерпретаторов и их конъюнктурных задач. Если захотят, скажут, что 14 советских республик в СССР были «под гнетом России». Потом, если потребуются, объявят, что все 15 советских республик были совокупной «империей зла» и все они заслуживают любых санкций вплоть до упразднения с мировой карты.

Вклад каждой стороны в победу над фашизмом характеризуют цифры. Так, весной 1942 года на советско-германском фронте действовали 182 немецко-фашистских дивизии. На других фронтах – только 3. После открытия Второго фронта расклад несколько изменился, но... В июне 1944 года против Красной Армии действовали 182 немецкие дивизии и 58 дивизий сателлитов Германии, а всего с сателлитами – 240. Войскам же США и Англии противостояли 82 дивизии вермахта.

Именно Советский Союз перемолол основные силы фашистов. Германия в боях с СССР лишилась 10 миллионов человек. И это – три четверти ее потерь. В сентябре 1944 года, уже после открытия Второго фронта, Уинстон Черчилль писал Иосифу Сталину: «Я воспользуюсь случаем, чтобы повторить завтра в палате общин то, что я сказал раньше. Что именно русская армия выпустила кишки из германской военной машины и в настоящий момент сдерживает на своем фронте несравненно большую часть сил противника».

Наконец, о главном. Если потери СССР, понесенные в схватке с коричневой чумой, составили 27 миллионов человек, то США – 405 тысяч, Англия – 375 тысяч человек.

●●●

Черный день 22 июня 1941 года закрыл главу мирного развития Советской страны и стал точкой отсчета массового героизма, невиданного душевного подъема. Пример – создание народного ополчения. Во всех уголках всех республик СССР люди добровольно шли в военкоматы. В Ленинграде к 10 июля было подано свыше 200 тысяч заявлений, а в Москве за 4 дня – почти 170 тысяч. Более 200 сформированного народного ополчения было организовано в четырех восточных областях Белоруссии. На Украине желание сражаться выразили 1,3 миллиона человек. Только в Киеве и области к середине июля 1941 года в ополчении насчитывалось почти 100 тысяч человек. 175 тысяч ополченцев встали к октябрю на защиту Донбасса.

Всего за годы войны 4 миллиона добровольцев ушли на фронт. Но переломить военную машину фашизма великий энтузиазм мог только вместе с организующей его силой и под знаменем руководящей идеи. Такой силой стал советский государственный строй во главе с Коммунистической партией. Это она формулировала все главные идеи, отлитые в том числе в призывные лозунги. И потому нет преувеличения в том, чтобы сказать: Великая Победа 1945-го стала прямым

продолжением Великого Октября 1917-го. Более того, всякая попытка утверждать обратное означала бы недостойное лукавство и соскальзывание в зыбкое болото умолчаний и фальсификаций.

В декабре текущего года исполняется 100 лет со дня образования Союза Советских Социалистических Республик. Без создания этой семьи народов и без созидательных свершений первых 20 лет Советской власти надеяться на победу было бы весьма непросто.

Люди защищали от фашистской агрессии Отечество? Да, конечно! Но именно социалистическое Отечество! Они защищали Отечество, где они были не бесправными подданными монарха и не обслугой буржуазии, а хозяевами своей страны. Они знали, что заводы СССР – их заводы, поля – их поля, армия – их рабоче-крестьянская армия.

В этом состоит коренное отличие Великой Отечественной войны от Русско-японской или Первой мировой. На тех этапах гораздо менее сильный вражеский напор извне привел к глубокому кризису внутри страны. В императорской России военная промышленность и транспортная система не справлялись с задачами ведения боевых действий. В стране процветала коррупция и зверствовали эпидемии. Боевой дух солдат снижался и вел к разложению фронта.

Разгром фашистских полчищ – это ленинско-сталинская индустриализация, превратившая СССР в ведущую промышленную державу. Это коллективизация, обеспечившая бесперебойное снабжение страны продовольствием. Это культурная революция, создавшая образованную и ответственную за советскую Родину личность.

Система социалистического планирования позволила перестроить народное хозяйство на военный лад и осуществить дотоле невиданную программу перераспределения производственных мощностей, материальных фондов и рабочей силы. Только во втором полугодии 1941 года из западных районов страны на восток было эвакуировано 1360 крупных предприятий и более 10 миллионов человек. Для этого использовалось полтора миллиона железнодорожных вагонов.

Вопреки потерям, наша страна смогла догнать, а затем и перегнать гитлеровский рейх в производстве вооружений. Доходы госбюджета в 1943 году вышли на довоенный уровень, а в 1945 году превысили его на 68%. Продукция наркоматов авиационной, танковой промышленности, промышленности вооружения и боеприпасов к 1940 году увеличилась на 86% в 1942 году и в 2,5 раза к 1944 году.

Большинство видов советского вооружения и военной техники превзошли немецкие аналоги. Среди них танки Т-34 и КВ, самолеты Ил-10, Ил-2, МиГ-3, Ла-5, 160-миллиметровые минометы. Реактивные минометы «катюша» вообще не имели аналогов. Уже осенью 1942 года Красная Армия имела больше, чем у врага, танков, орудий и минометов. К лету 1943 года РККА превзошла вермахт и по числу самолетов. В январе 1945 года она имела в 3 с лишним раза больше танков, в 4 раза больше орудий и в 8 раз больше самолетов.

На нормированном продовольственном снабжении в годы войны находилось до 80 миллионов человек – половина населения! Но даже в такой ситуации советский строй обеспечил бесперебойное снабжение армии и тыла продовольствием. «Система Семашко» позволила избежать массовых инфекций и обеспечить

потребности здравоохранения воюющей страны.

Наконец, победа в войне стала возможной благодаря братской общности людей, объединенных в государство нового типа – Союз Советских Социалистических Республик. Все попытки представить создание СССР как ошибку и предвестие катастрофы 1991 года нелепы, противоречат истине. Правда в том, что создание Союза позволило заново собрать страну, распавшуюся в силу бездарной политики царского режима и Временного правительства. Пережив «парад суверенитетов», кровавую интервенцию и Гражданскую войну, страна была собрана заново на основе равенства и дружбы народов, их теснейшей экономической и культурной кооперации.

Представители всех наций СССР плечом к плечу били врага. А ведь Гитлер всерьез рассчитывал на вспышки мятежей тех, кто станет избавляться от «большевистской тирании». Неслучайно на совещании в ставке вермахта 9 января 1941 года фюрер назвал Советский Союз и Красную Армию «колоссом на глиняных ногах».

В мае 1941 года руководитель управления внешней политики НСДАП Альфред Розенберг представил Гитлеру план устройства оккупированных территорий. Их предлагалось разделить на пять гу-

89 армян, 67 узбеков. В этом перечне названы таджики и азербайджанцы, киргизы и башкиры, чеченцы и буряты, осетины и якуты – представители всех народов советской Отчизны.

На рубеже 1980-1990-х годов враги – СССР – внутренние и внешние – вновь нанесли удары по дружбе народов. В полном соответствии с идеями Гитлера и Розенберга они раскалывали, вбивали клинья вражды и национализма. И вот спустя 80 с лишним лет на просторах Донбасса, Харьковщины, Приднепровья снова идут бои. Здесь решается судьба наших народов. И зависит она от того, сможем ли мы преодолеть раскол и сплотиться в интересах общего достойного будущего.

●●●

Что же делать? С чего начать?

Только две страны в Европе, борющиеся с нацистской Германией, не столкнулись с массовым коллаборационизмом. Обширной пятой колонны не было в СССР и в Британии. Да, в 1930-е фашистское движение в Англии во главе с Освальдом Мосли было весьма популярно. Ему открыто симпатизировал английский король Эдуард VIII. Хорошо известно и фото одной британской девочки со вскинутой в фашистском приветствии рукой. Затем эта девочка станет английской королевой. И все-таки, когда в Британии поняли, что фашизм несет опасность, с

бернаторств. В «Остланд» должны были войти территории Прибалтики и Белоруссии. Их планировалось онемечить. Другое губернаторство должна была составить Украина и ряд южнорусских районов. Эта территория мыслилась как «анти-Россия». Спекулируя на исторических мифах, нацисты намеревались сеять враждебность между украинцами и русскими. Идеолог нацизма видел в этом важнейший залог господства Германии на востоке. В отдельные губернаторства предполагалось выделить Кавказ и Туркестан. Остальная Россия подлежала дроблению на множество враждующих между собой автономий.

Изощренный план провалился. Представители всех народов СССР сражались храбро. В воздухе врага били Александр Покрышкин и Иван Кожедуб. Подвиг Александра Матросова повторили киргиз Чолпонбай Тулебердиев, грузин Георгий Майсурадзе и казах Сабалак Орозалинов. Партизанами командовали Сидор Ковпак, Алексей Федоров, Кирилл Орловский – представители трех славянских народов.

В числе Героев Советского Союза времен войны – 8 тысяч русских, 2 тысячи украинцев, свыше 300 белорусов, 161 тажик, 107 евреев, 96 казахов, 90 грузин,

возможными национальными предателями там расправились без всякой жалости. Были и аресты, и судебные решения, и смертные казни.

Так вот, совершенно ясно, что политическую проблему фашизма внутри Британии решала не Москва, а сам Лондон. Этот факт вполне очевиден, и из него нужно делать верные выводы. У нас, в России, сегодня много разговоров на тему о том, а не проигрываем ли мы информационную войну с Западом? Но есть только одна ситуация, когда информационную войну мы проиграем точно – если проиграем ее у себя дома. И мы точно сможем подготовить победу в этой войне – если выиграем ее у себя дома. Выиграем в России. Выиграем в Белоруссии...

Нужно уметь задавать себе неудобные вопросы. Если бы в наших странах пятой колонны не было, то откуда взялась бы целая вереница медийных персон, рванувших из России после событий февраля этого года? И если бы каждый вещающий с университетских кафедр в Белоруссии занимал последовательную гражданско-патриотическую и исторически объективную позицию, откуда появились бы студенты с коллаборантскими БЧБ-флагами, рукоплескавшие Тихановской?

Таким образом, вопрос победы в информационной войне – это прежде всего проблема преодоления собственного, «домашнего» коллаборантства.

В той ситуации, которая складывается сегодня, будет очень велика роль общественных и политических сил наших стран. И я горжусь тем, что принадлежу к Коммунистической партии Российской Федерации, которая всегда вела многоплановую борьбу за правду истории, противодействовала фальсификациям, боролась с антисоветизмом.

У нас ведь были крайне тяжелые времена. Это сегодня мы видим и военные парады 9 мая, и шествие Бессмертного полка. Но ведь были и 1990-е... Даже Парады Победы на Красной площади не проводились. И только одна партия в Государственной Думе противодействовала этой гнилой политической линии.

Когда не так давно в Белоруссии случилась попытка госпереворота под видом «народного движения», из всех политических сил России только КПРФ не проявила ни паники, ни сомнений. Мы уверенно прогнозировали провал «цветного бунта», и данный факт зафиксирован в архивах политических программ российских телеканалов.

Наш анализ ситуации включал много аргументов. Назову два решающих. Первый – это отсутствие в Белоруссии олигархических кругов, способных проводить чужую волю в собственной стране. Второй – наличие здесь значительного числа производственных предприятий, рабочие которых способны осознать свои классовые интересы.

Сейчас КПРФ, наша фракция в Государственной Думе и союзные нам общественные объединения активно готовятся к 100-летию образования СССР. Считаем, что эта дата вбирает в себя огромный потенциал для движения наших народов вперед. И этот потенциал мы обязаны использовать во имя достойного и справедливого будущего.

●●●

День Победы над милитаристской Японией.

В Госдуму внесен законопроект о переименовании Дня воинской славы 3 сентября в День победы над милитаристской Японией и окончания Второй мировой войны. Этого на протяжении более двадцати лет требовали члены фракции КПРФ. Много и аргументированно о необходимости Дня Победы над Японией писала «Советская Россия».

«Формулировка о победе над милитаристской Японией должна быть закреплена на уровне федерального закона, что отражает принцип исторической справедливости», – отмечается в пояснительной записке к документу.

Депутаты также считают важным подчеркнуть указание в наименовании праздника именно на «милитаристскую Японию», то есть на действовавший в 1945 году в Японии политический режим, свержение которого было важным для установления мира на планете и не было направлено против мирных жителей Японии, также пострадавших от тягот войны.

«На протяжении всей Второй мировой войны военная стратегия Японии носила ярко выраженный агрессивный характер и имела своей целью достижение мирового господства. Одной из стратегических задач Японии являлось уничтожение Советского Союза, в котором она видела главное препятствие в реализации своих планов», – указали в Госдуме.

«Советская Россия», №67 от 25 июня 2022 г.

ДИГОРОН БÆРÆГБÆНТТИ КЪÆЛИНДАР 2022 анзи дуккаг æмбесæн

Мæйи бонтæ	Бæрæгбон	Къуæрей медæгæ бæрæгбони		Бунат, рауæн
		райдайæн	кæрон	
СОСÆНИ МÆЙÆ (июль)				
9	Къубуси дзиуарæ	2-аг сабати	Сабати	Мæхчески ковæндони
10	Сослан	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Нари ковæндони
10	Идауæг	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори ковæндони
10	Голя (силгоймæгти бæрæгбон)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори ковæндони
10	Рæхис	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Донифарси ковæндони
10	Авд дзиуари	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Гæлиати ковæндони
10-13	Хъурмантæ	Хуцаубони	Æртиккæги	Хæдзæртти
11	Уацелла	2-аг авдисæри	Авдисæри	Нæуæггъæуи
11	Габонæ (Гулæри Габонæ)	2-аг авдисæри	Авдисæри	Дзинагъа, Гулæри
16	Сонгути гъæуизæд	3-аг сабати	Сабати	Дунти, Сонгути ковæндони
16	Фæрон	3-аг сабати	Сабати	Гæлиати ковæндони
16	Дигори изæд	3-аг сабати	Сабати	Задæлескæмæ хæстæг ковæндони
16	Узунæг (Фарни фурт)	3-аг сабати	Сабати	Уæхъæци ковæндони
17	Сослан	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Мæцуги ковæндони
21, 24	Майрæймаг (Æфсийни цæгатæй лæваргонд фус кенæ æ уæри нивонд бийнонтæн)	Цуппæрæни кенæ хуцаубони	Цуппæрæни, хуцаубони	Хæдзæртти
24	Устур Хуцауи бонтæ	Хуцаубони	Хуцаубони	Донифарси зилди хæдзæртти
30	Елиа	Фæстаг сабати	Сабати	Æхсæуи ковæндони
30	Уацелла	Фæстаг сабати	Сабати	Хæнæзи ковæндони
30	Сау кизгæ (Сау хонхи бадæг)	Фæстаг сабати	Сабати	Къамати ковæндони
СУХИ МÆЙÆ (август)				
6	Задæлески Нана	1-аг сабати	Сабати	Задæлески ковæндони
7	Гурмехан	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески ковæндони
7	Елиа	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæстиноки ковæндони
13	Уацелла	2-аг сабати	Сабати	Къæмунти ковæндони
14	Устур Хуцауи дзиуарæ	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески ковæндони
20	Нæлизæд	3-аг сабати	Сабати	Уæллаг Фæснæли ковæндони
21	Рохси дзиуарæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Фæрæскъæтти ковæндони
25, 26	Рæзахуадæн	Фæстаг цуппæрæни, кенæ майрæнбони	Цуппæрæни, майрæнбони	Хæдзæртти
28	Мæрдти комуадзæн	Хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
РУХÆНИ МÆЙÆ (сентябрь)				
1-3	Беслæни сабийти имисæн бонтæ	Цуппæрæни	Сабати	Беслæни 1-аг скъолай
8	Реком	2-аг цуппæрæни	Цуппæрæни	Гулæри ковæндони
24	Коми Уасгерги	Фæстаг сабати	Сабати	Уасгергий ковæндони
29	Будури изæдтæ	Фæстаг цуппæрæни	Цуппæрæни	Дзинагъай ковæндони
КÆФТИ МÆЙÆ (октябрь)				
3	Тотуртæ (уæритæ фустæбæл ку бафтаунцæ, уæд)	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти, уотæртти
9	Екъина (нæуæг бунæтти баридуæг)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти, уотæртти
16	Стули	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Къуссуй ковæндони
30	Хуари сæртæ (Æхсирфити комбаст райхалунцæ)	Фæстаг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
ГЕУÆРГОБАЙ МÆЙÆ (ноябрь)				
8	Уасгерги	2-аг геуæргибони	Геуæргибони	Устур-Дигори ковæндони
21-28	Геуæргоба	Мæйи 16-аг бони фæсте 1-аг авдисæри	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти
22	Хор-хуари дзиуарæ	Геуæргибони (Геуæргобай къуæрей)	Геуæргибони	Къора, Уорсдони ковæндони
ЦÆППОРСЕЙ МÆЙÆ (декабрь)				
16, 17	Цæппорсе (зиангун бийнонтæ æй кæнунцæ)	Хорхæтæни хуæдразмæ майрæнбони кенæ сабати	Майрæнбони, сабати	Хæдзæртти
23, 24	Сувæллæнтти цæппорсе (сувæллони зиани фæдбæл æй кæнунцæ)	Хорхæтæни фæсте 1-аг майрæнбони кенæ сабати	Майрæнбони, сабати	Хæдзæртти
31...	Нæуæг анзи фиццаг бони æхсæвæ	Хуцауæхсæви	Хуцаубони	Хæдзæртти

Дигорæмæ ма бæрæг кæнунцæ къæлиндармæ бахæссунмæ фадуат кæмæн нæййес, уæхæн бæрæгбонтæ дæр:

• хуарздзийнади фæдбæл – киндзæхсæвæр, кизгæрвист, бафæдауни æгъдау, киндзæ раæргом кæнун, муггаги кувд, игурæн бон, фидбиллизæй фæййервæзæгæн кувд, æфсадæй кенæ идард балцийæй исцæуæгги кувд, лæгдзийнадæ бæвдесæгæн кади æгъдау искæнун æма æндæртæ;

• нарти кæндитæ – зиани бон, майрæнизæр, сабатизæр, дуинсæй боней садахъа, афæйгæндæ, циртæвдесæн æма æндæртæ.

Къæлиндар исаразма Регионалон рохситауæг æхсæнадон организаци «Геуæрги Малити»-й сæрдар ТАМАТИ Таймураз.

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».

Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исаразæг æма уадзæг:
РЦИ-Алани мухури æма дзиллон комму-
никаци гъуддæуги фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъ-
æу, Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани,
г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл
проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет регистрационд æй бастдзийнади, хабархæссæг
технологитæ æма дзиллон коммуникаци сфери Феде-
ралон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ
№ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрели. Газет мухургонд
æрцудæй АБЕ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и.
357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуи къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 500. Заказ №1385.
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 07.07.2022.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 07.07.2022.

Нæ газетæй ист æрмагæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редак-
ций аразийæй. Уадта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист
ке æй, е.
Финстæгутæ, къофинститæ, хуздæн рецензи нæ дæттæн,
уадта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не ‘рветæн.
Газети ци æрмагутæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ
хæссунцæ сæ автортæ.